

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Στο τέλος του πειράματος ο μαθητής να μπορεί:

- Να διακρίνει εργαστηριακά τις βασικές κατηγορίες οργανικών ενώσεων χρησιμοποιώντας κάποιες από τις χαρακτηριστικές τους ιδιότητες.
- Να συμπληρώνει τις χημικές εξισώσεις των αντιδράσεων που χρησιμοποιούνται για τη διάκριση των βασικών κατηγοριών οργανικών ενώσεων.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

Τάξη/τμήμα:

Ημερομηνία: / /

Απαιτούμενα όργανα και αντιδραστήρια

<ul style="list-style-type: none"> • Στατώ με δοκιμαστικούς σωλήνες • Λύχνος, τρίποδας, πλέγμα • Υδατόλουτρο, σπάτουλα, σταγονόμετρα • Υδροβολέας με απιοντισμένο νερό • Υδρογονάνθρακες: Βενζίνη • Αλκοόλες: Αιθανόλη, 1-προπανόλη και 2-προπανόλη • Καρβονυλικές: Γλυκόζη, Ακετόνη.	<ul style="list-style-type: none"> • Καρβοξυλικά οξέα Οξικό οξύ, οξαλικό οξύ • Διαλύματα KMnO₄ 0,01M, K₂Cr₂O₇ 0,01 M, H₂SO₄ 2M, Fehling, Tollens, NaOH 1 M, Na₂CO₃ 10% w/v, NaOCl 5% (χλωρίνη). • Μεταλλικό Na • Στερεό KI
--	---

A) Διάκριση κορεσμένων - ακόρεστων υδρογονανθράκων

Παρακολουθήστε το video με τη βρωμίωση του 1-εξενίου και του εξανίου.

Καταγράψτε τι συμβαίνει σε κάθε σωλήνα:

- 1.....
- 2.....

B₁) Διάκριση αλκοολών με οξείδωση

Σε τέσσερις δοκιμαστικούς σωλήνες να προσθέσετε αντίστοιχα:

- Στον 1^ο: 20 σταγόνες αιθανόλης, 10 σταγ. H₂SO₄ 2M και 5 σταγ. διαλ. KMnO₄, 0,01 M.
- Στο 2^ο: 20 σταγόνες 1-προπανόλης, 10 σταγ. H₂SO₄ 2M και 5 σταγ. διαλ. K₂Cr₂O₇ 0,01 M.
- Στον 3^ο: 20 σταγόνες 2-προπανόλης, 10 σταγ. H₂SO₄ 2M και 5 σταγ. διαλ. KMnO₄, 0,01 M.
- Στον 4^ο: 20 σταγόνες αιθανόλης και 2-3 mL διάλ. Tollens¹.

Να ανακινήσετε κάθε σωλήνα και να τον τοποθετήσετε σε υδατόλουτρο θερμοκρασίας περίπου 70-80 °C για 2-3 min.

Να καταγράψτε τις αλλαγές μεταξύ αρχικής και τελικής κατάστασης σε κάθε σωλήνα:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

B₂) Διάκριση αλκοολών με επίδραση μεταλλικού Na (ΠΕΙΡΑΜΑ ΕΠΙΔΕΙΞΗΣ)

¹ Το αντιδραστήριο Tollens παρασκευάζεται λίγο πριν χρησιμοποιηθεί. Σε μικρό ποτήρι ζέσεως ρίχνουμε 5 mL διαλύματος AgNO₃ 0,1M και προσθέτουμε περίπου 5 σταγόνες διαλύματος NaOH 1 M, οπότε σχηματίζεται καστανό ίζημα Ag₂O. Στη συνέχεια προστίθενται σταγόνες διαλύματος NH₃ 1M ή 2 M, μέχρι το ίζημα να αναδιαλυθεί. Μετά το τέλος της άσκησης το διάλυμα Tollens που περισσεύει δεν φυλάσσεται, αλλά καταστρέφεται με προσθήκη αραιού διαλύματος HCl.

Σε δύο δοκιμαστικούς σωλήνες τοποθετούμε αντίστοιχα 2 mL 1-προπανόλης (ή αιθανόλης ή 2-προπανόλης) και 2 mL βενζίνης. Στη συνέχεια, προσθέτουμε μικρή ποσότητα μεταλλικού Na σε κάθε δοκιμαστικό σωλήνα.

Να καταγράψτε τι συμβαίνει σε κάθε δοκιμαστικό σωλήνα όταν προστίθεται το Na:

1.....

2.....

Γ) Διάκριση αλδεϋδών με οξείδωση (με ήπια και με ισχυρά οξειδωτικά)

Σε τρεις δοκιμαστικούς σωλήνες να προσθέσετε αντίστοιχα:

- Στον 1^ο: 2-3 mL διαλύματος Tollens και με τη σπάτουλα μικρή ποσότητα γλυκόζης².
- Στο 2^ο: 1 mL διαλύματος Fehling A, 1 mL διαλύματος Fehling B και με τη σπάτουλα μικρή ποσότητα γλυκόζης.
- Στον 3^ο: Με τη σπάτουλα μικρή ποσότητα γλυκόζης, 10 σταγόνες H₂SO₄ 2M και 5 σταγόνες διαλύματος KMnO₄, 0,01 M.

Ανακινήστε καλά κάθε σωλήνα και τοποθέτησε τους δοκιμαστικούς σωλήνες σε υδρόλουτρο θερμοκρασίας 70 °C για 3-5 min.

Να καταγράψτε την αρχική και την τελική κατάσταση σε κάθε σωλήνα:

1.....

2.....

3.....

Δ) Διάκριση αλκοολών της μορφής $\text{R}-\underset{\text{OH}}{\text{CH}}-\text{CH}_3$ και καρβονυλικών της μορφής $\text{R}-\underset{\text{O}}{\text{C}}-\text{CH}_3$ με ιωδοφορμική (I₂/NaOH)

Σε τρεις δοκιμαστικούς σωλήνες να προσθέσετε αντίστοιχα:

- Στον 1^ο: 5 mL νερό, 0,4 g KI και 1 mL προπανόλης. Στη συνέχεια να προσθέσετε κατά σταγόνες 3 mL χλωρίνης³ (διάλυμα NaOCl 5%).
- Στο 2^ο: 5 mL νερό, 0,4 g KI και 1 mL αιθανόλης ή 2-προπανόλης. Να θερμάνετε το διάλυμα σε υδατόλουτρο στους 60-70 °C και στη συνέχεια να προσθέσετε κατά σταγόνες τα 3 mL χλωρίνης (μετά από κάθε προσθήκη ανακινούμε καλά το δοκιμαστικό σωλήνα).
- Στο 3^ο: 5 mL νερό, 0,4 g KI και 1 mL 1-προπανόλης. Να θερμάνετε το διάλυμα σε υδατόλουτρο στους 60-70 °C και στη συνέχεια να προσθέσετε αρκετές σταγόνες διαλύματος χλωρίνης (μετά από κάθε προσθήκη ανακινούμε καλά το δοκιμαστικό σωλήνα).

Να καταγράψτε τι συμβαίνει στον δοκιμαστικό σωλήνα:

1.....

2.....

2.....

Ε) Διάκριση καρβοξυλικών οξέων από μη όξινης ενώσεις

Σε τρεις δοκ. να προσθέσετε 2-3 mL διάλυμα Na₂CO₃ 10 % w/v και:

- Στον 1^ο: 1 mL αιθανόλη
- Στον 2^ο: 1 mL αιθανικό οξύ 1M (οξικό οξύ)
- Στον 3^ο: 1 mL διαλύματος αιθανοδικού οξέος 0,5 M (οξαλικό οξύ).

Να καταγράψτε τι συμβαίνει σε κάθε δοκιμαστικό σωλήνα:

1.....

2.....

² Η γλυκόζη είναι μια πολυ-υδρόξυ αλδεϋδη και, συνεπώς, δίνει όλες τις αντιδράσεις των αλδεϋδών.

³ Από την οξείδωση του KI από το διάλυμα NaOCl, παράγεται I₂ καθώς και η απαραίτητη βάση, σύμφωνα με τη χημική εξίσωση: $\text{NaOCl} + 2 \text{KI} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{NaCl} + \text{I}_2 + 2 \text{KOH}$

3.....

στ) Ορισμένα καρβοξυλικά οξέα οξειδώνονται

Σε δοκιμαστικό σωλήνα να προσθέσετε 1 mL διαλ. (COOH)₂, 10 σταγόνες H₂SO₄ 2M και 5 σταγόνες διαλ. KMnO₄, 0,01 M.

Να καταγράψτε τι συμβαίνει:

.....

Ερωτήσεις

1^α: Να γράψετε τις χημικές εξισώσεις των παρακάτω αντιδράσεων επισημαίνοντας τις χαρακτηριστικές οπτικές μεταβολές.

- CH₃CH₂CH₂OH + K₂Cr₂O₇ + H₂SO₄ →
- CH₃CH(OH)CH₃ + KMnO₄ + H₂SO₄ →
- CH₃CH₂CH₂OH + Na →
- RCH=O + AgNO₃ + NH₃ →
- RCH=O + CuSO₄ + NaOH →
- RCH=O + KMnO₄ + H₂SO₄ →
- CH₃C(O)CH₃ + I₂ + NaOH →
- CH₃COOH + Na₂CO₃ →
- (COOH)₂ + KMnO₄ + H₂SO₄ →

2^η: Εκτός από το οξαλικό οξύ, ποιο άλλο οξύ οξειδώνεται; .....

Να γράψετε τη χημική εξίσωση οξείδωσής του με KMnO₄/H₂SO₄.

.....

3^α: Σε τέσσερα δοχεία Α, Β, Γ και Δ περιέχονται οι ενώσεις 1-εξάνιο (C₆H₁₂), αιθανόλη (CH₃CH₂OH), αιθανάλη (CH₃CHO), προπανόνη (CH₃COCH₃) και αιθανικό οξύ (CH₃COOH). Σε κάθε δοχείο περιέχεται μία μόνο ένωση.

Να σχεδιάσετε σειρά διακρίσεων με βάση τις οποίες θα προσδιορίσετε ποια ένωση περιέχεται στο κάθε δοχείο (παραλλαγή θέματος πανελλαδικών, 2008).

.....

.....

.....

.....

4^α: Κάθε μία από τις ενώσεις: HCH=O, HCOOH, CH₃CH=O και CH₃COOH, περιέχεται αντίστοιχα σε τέσσερις διαφορετικές φιάλες. Πώς θα ταυτοποιήσετε την ένωση που περιέχεται σε κάθε φιάλη, αν διαθέτετε μόνο τα εξής αντιδραστήρια: α. αντιδραστήριο Fehling, β. διάλυμα I₂ παρουσία NaOH, γ. όξινο διάλυμα KMnO₄. Να γράψετε τις παρατηρήσεις στις οποίες στηριχτήκατε για να κάνετε τις παραπάνω ταυτοποιήσεις (Πανελλαδικές 2011).

.....

.....

.....

.....